

ถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๘

ศพก.อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ เกษตรกรต้นแบบ

เกษตรกรต้นแบบชื่อ นายสำเนียง เกิดไทย อยู่บ้านเลขที่ ๙๙ หมู่ที่ ๗ ต.ผาขาว อ.ผาขาว จ.เลย มีการทำการเกษตรมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๐ และรับราชการจนเกษียณอายุ จึงมาเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอผาขาว โดยแต่ก่อนได้ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว สวนยางพารา ๑๕ ไร่ และปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาเป็นเกษตรผสมผสาน พื้นที่ ๑๔ ไร่ มีสวนผักหวาน ส้มโอ ทุเรียน และพืชผักสวนครัว เนื่องจากสามารถลดปัญหาด้านการตลาดได้ โดยเกษตรกรยึดหลักการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี และลดต้นทุนการผลิต

๑.๒ ศพก.

ศพก.อำเภอผาขาว ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามนโยบายของ คสช. ที่กำหนดให้ทุกอำเภอมี ศพก. อำเภอละ ๑ แห่ง จึงได้คัดเลือกแปลงของนายสำเนียง เกิดไทย เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ โดยกิจกรรมหลักคือ อยางพารา และแปลงเกษตรผสมผสาน ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการ ศพก. อำเภอผาขาว จะเป็นเกษตรกรที่มีกิจกรรมหลากหลาย ได้แก่ การทำเกษตร-แบบผสมผสาน การเลี้ยงปลา การแปรรูปสินค้าเกษตร หัตถกรรมผ้าทอ การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น โดยมุ่งหวังเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านต่าง ๆ จากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ มีความรู้ โดย ศพก.หลัก และเครือข่าย จะมีจุดถ่ายทอดความรู้และแปลงเรียนรู้ทางการเกษตรที่หลากหลาย ปัจจุบันอำเภอผาขาวมีเครือข่าย ศพก. จำนวน ๒๒ ศูนย์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

สถานการณ์ปัจจุบันของ ศพก. อำเภอผาขาว ศพก.จะมีการปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรให้เป็นปัจจุบันตลอดทุกปี โดยปัจจุบันมีหลักสูตร ๑) ลดต้นทุนการผลิต : โดยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน (แปลงไม้ผลไม้ยืนต้น) ๒) การทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : การนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำเป็นดินปลูกเพื่อลดการเผา และการใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อลดการใช้สารเคมี ๓) การใช้พื้นที่อย่างรู้คุณค่า : การทำการเกษตรแบบผสมผสาน

ความสำเร็จ : สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรผสมผสาน การลดต้นทุนผลิต และการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเกษตรกรเจ้าของ ศพก. สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้สามารถสร้างและขยายเครือข่าย ศพก.ได้ สามารถให้บริการเกษตรกรได้ รวมถึงเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ได้

การบริหารจัดการ ศพก. : มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานรูปแบบคณะกรรมการ แต่ยังคงขับเคลื่อนงานร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอผาขาว และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และ

ขับเคลื่อนงาน ศพก. ร่วมกับ ศพก.เครือข่าย เป็นประจำเพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ด้านการเกษตรของอำเภอผาขาวต่อไป

๒. แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

เกษตรกรต้นแบบมีการทำเกษตรปลอดภัยมาหลายปี เพื่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และผู้บริโภค อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนการใช้สารเคมี และทำให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น ไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิตและในสิ่งแวดล้อม

๓. วิธีการดำเนินงาน

เกษตรกรต้นแบบจะเน้นการทำเกษตรแบบผสมผสาน เนื่องจากในอดีตเคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยวแล้วประสบปัญหาเรื่องตลาด จึงปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้มีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น โดยมีการขยายพันธุ์ไม้ผล (กิ่งตอน) เพื่อจำหน่าย มีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพื่อให้การใช้ปุ๋ยมีประสิทธิภาพ การผลิตและใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา การผสมดินปลูก และการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

เป็นผู้เรียนรู้ แสวงหาความรู้ตลอดเวลา และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง จนสำเร็จและขยายผลความรู้ให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ต่อไป จึงทำให้ความรู้ที่ยังคงอยู่

๕. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

ปัญหาเรื่องสุขภาพเนื่องจากอายุมากและเคยได้รับอุบัติเหตุทำให้ไม่สามารถทำงานหนักได้ การเข้าสวนหรือทำกิจกรรมการเกษตรจึงทำได้เหมือนเดิมและไม่มีสมาชิกในครัวเรือนที่จะดำเนินการต่อ อาจจะปรับเปลี่ยนรูปแบบ ศพก.หลัก ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขทางอายุและสุขภาพ เช่น การเป็นวิทยากร การนำเสนอองค์ความรู้ที่ประสบความสำเร็จแล้วในรูปแบบสื่อความรู้อื่น ๆ การทำการเกษตรโดยใช้นวัตกรรมเครื่องทุ่นแรง โดยไม่กระทบกับสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่

๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

มีอาหารที่ปลอดภัยบริโภคตลอดปี ไม่ว่าจะเป็นการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ หรือภาวะเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็จะสามารถประกอบตัวและครอบครัวไปได้จนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น

สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี เพราะอยู่กับธรรมชาติปลอดสารเคมี และได้แลกเปลี่ยนพบปะกับคนในชุมชน

๗. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ

เกษตรกรขยายผลการทำเกษตรผสมผสานให้กับเกษตรกรรายอื่นที่สนใจ มีการสอนเรื่องการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการตอนกิ่ง การทำการเกษตรผสมผสาน การผสมดินปลูก การผลิตและใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา การปลูกทุเรียน และองค์ความรู้อื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานอื่น ๆ และเกษตรกรทั่วไป นอกจากนี้ยังแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างเครือข่าย ศพก. ในอำเภอสีชมพูอีกด้วย

แผนการพัฒนา ศพก. : ขยายและพัฒนาเครือข่าย ศพก.ให้มีศักยภาพมากขึ้น โดยมี ศพก.หลักเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้อำเภอมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ในขณะที่ ศพก.หลัก ก็ต้องพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้มีความพร้อมและมีองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
